

TARUPETTÄI

KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT NR.62 SÜGIS 2015

PÄEVAD TÄIS MUUSIKAT

Pillilaagrilised

Foto: T.Lepp

6.-9. juulil toimus Kaikamäe seltsimajas esmakordselt Karula kihelkonna laste suvine pillilaager. Laagri eesmärk oli pakkuda ajaloolise Karula kihelkonna piirkonnas elavatele lastele suvist pilliõppevõimalust.

Laagris osales 26 kohalikku last, kes said nende päevade jooksul õppida viulit, hiiu kannelt, väikekannelt, karmoškast, torupilli, parmupilli, erinevaid vilesid, löökpille ja kitarri. Pillimängu õpetasid oma ala asjatundjad ja tunnustatud muusikud Celia Roose, Meelika Hainsoo, Lauri Öunapuu, Rolf Saarna ja Merike Paberits. Lisaks pillimängu õppimisele said lapsed laagri jooksul meisterdada pikkvilesid ning kujundada oma maitse järgi õlakoti või T-särgi. Pikkvilede meisterdamine läks nii hoogu, et mõni laps viis laagrist koju suisa kolm-neli omavalmistatud pilli. Igahommikust ärkamist leevendas virgutavate mõttemängude ja joogaharjutustega lapsevanem Kadri Janson.

Laagris õppisid lapsed ühiselt selgeks kaks toredat Karula kihelkonnast pärit pilli- ja laululugu, mille kaupmees Pukk oli 105 aastat tagasi Karula vaksalis rahvaluulekogujale ette laulnud. Koos teiste õpitud laulude ja lugudega kanti needki ette laagri lõpukontserdil ning päev

hiljem toimunud Ähijärve simmanil. Pillilaagrit väisasid ka põnevad külalised - muusikud Eeva ja Villu Talsi ansamblist Curly Strings ning hinnatud muinasjutuvestija Piret Päär. Õhtud külalistega olid avatud kõigile huvilistele ja kujunesid meeleolukateks ning meeldejäävateks.

Usun, et sedalaadi pillilaagrist võiks kujuneda omamoodi traditsioon, kuna pinnas noorte muusikaarmastajate pealekasvuks on Karula ja Antsla kandis vägagi viljakas. Kui veel sajand tagasi oli pea igas talus oma

pillimees või laulunaine, siis miks ei võiks selline tore olukord ajaloos korduda? Pillimäng võib olla iga inimese rõõm ning armastus muusika vastu toob ilu ja loovust maailma alati juurde!

Jaak ja Merike torupillidega.

Foto: T.Lepp

Laagri toimumist toetasid Eesti Kultuurkapital, Rahvakultuuri Keskus ja MTÜ Kaikamäe. Soojad tänusõnad ka laagri korraldamisel kaasa aidanud Lilian Freibergile!

Meelika Hainsoo
laagri korraldaja,
viuli-, hiiu kandle- ja lauluõpetaja

ÕPILASED PILLILAAGRIST

Hava Kuks: Kaika pillilaager meeldis mulle, sest seal olid toredad õpetajad ja palju vaba aega. Vabal ajal harjutasime pilli, kuid aega jäi ka kulli,

peituse ning kaardimängu jaoks. Veel meeldisid mulle õhtused kooslaulmised ja üllatuskülalised. Mina ise mängisin pikkvilet ja võtsin esimest

korda kätte torupilli ning õppisin sellel selgeks esimese viisijupi. Minu õpetaja Merike seletas kõik väga rahulikult ära ning tänu temale esinesin ka lõpukontserdil. Kui võimalik, siis läheksin sellesse laagrisse ka järgmisel aastal!

Liisa Sachris: Mulle meeldis väga Kaikamäe pillilaager! Minu jaoks oli see võimalus õppida uuesti regulaarselt tunni korras viiulit, see oli vahelduseks väga mõnus. Vahva oli ka see, et vahepeal ei olnud majas kuulda midagi muud peale erinevate pillihäälte. Ainus hull asi oli see, laager kestis nii lühikest

aega, see võiks kesta kauem! Kui laager järgmisel aastal tuleb, siis olen kindel mineja!

Endel Meriste: Mulle meeldis see, et seal sai pilli õppida, aga oli ka vaba aega ja ei pidanud ühest tunnist teise jooksma. Äge oli see, et võisid valida erinevaid pille, mida õppida. Tore oli kuulata ka teiste muusikat ning mängida üksi ja teistega koos. Külalised olid ka väga toredad, mängisid hästi pilli. Eriti vahva oli pikkvilede meisterdamine! Järgmisel aastal tuleksin kindlasti uuesti!

SILVER VISNAPUU SAI MINISTEERIUMI TUNNUSTUSE

Keskkonnaministeerium tunnustab igal aastal tublimaid looduskaitsejaid. Nii näiteks on juba mitukümmend aastat välja antud Eerik Kumari nimelist preemiat. Seda antakse üks kord aastas ühele isikule elutöö preemiana looduskaitse tegevuse eest. Samas tegutseb looduskaitstes palju inimesi, kes vääriskid just täna tunnustamist, et jõud ei raueks. Seetõttu otsustati mõned aastad tagasi hakata välja andma ka looduskaitse hõbemärke. Minul on mitmel aastal olnud au selle komisjoni töös osaleda. Ühest küljest on hea meel, et häid kandidaate ikka jagub, teisalt on alati kurb, kui kõik head tegijad kohe tunnustatud ei saa. Igal aastal tunnustatakse hõbemärgiga mitte rohkem kui viite inimest.

Hõbemärgi kandidaate on õigus esitada kõigil juriidilistel isikutel ning teiste hulgas on seda teinud ka Keskkonnaamet. Meie oleme oma valiku tegemisel alati väärtustanud just „mehi põllult või metsast“, sest ilma nendeta ei saa ka parimad kavatsused tegelikkuses teoks. Hea meel on, et sel aastal mahtus tihedas konkurentsis märgisaajate hulka ka üks mees Karulast – Silver Visnapuu.

Tavaliselt annab keskkonnaminister märgid üle loodukaitsekuu pidulikul avamisel. Tänavu sattus see päev olema hea ilmaga ja kuna - „Kes siis ikka head ilma raisku laseb?“ – Silver märgi üleandmisele ei jõudnudki. Seejärel tekkis mõte, et märgi võiks Silverile üle anda Ähijärve simmanil, et ka kogukond kuuleks ja näeks, et mõne jaoks nii tavaline tegevus – karja pidamine koos sinna kuuluva põllul toimetamisega - on tegelikult looduskaitseks väga vajalik ning tänuväärne. Ja ehkki riske on palju, on selle tööga võimalik ära elada ning ka piirkonda arenedada. Eriti tore on, kui kõige selle juures on säilinud ka „mängu ilu“ ning julgus võtta uusi

riske – kuidas teisiti nimedada seda, et sellest aastast on Silver ette võtnud minna oma loomadega ka Pärnu rannaniitusid hooldama. Ja tore on, et lisaks ametlikele lepingutele on Silveril vahel aega ja võimalust ka lihtsalt niisama aidata – „Looduskaitse hüvanguks.“, nagu ta ise ütleb.

Juhtus aga nii, et minister jõudis enne simmanit ise Karulasse ning soovis märgi ikka isiklikult üle anda. Tabasime Silveri Haabsaarest ning seal sai see märk siis pidulikus õhkkonnas ja kõnedega üle antud – taustaks hunnik Pärnust saabunud ja adrust puhastamist vajavat karjaaeda, publikuks mullikad ning rekvisiitideks päris elu.

Tõestamaks, et lugu ikka päriselt juhtus, lisan ka foto. Muidu ehk arvavad kõik, nagu Tea diplomit autoistmel nähes:

„Kust see siia sai?“

„Minister tõi.“

„Ah, mis sa ullu ajad...“

Hõbemärgi üleandmine.

Foto: L.Kukk

Kus aga hõbemärk on, seda tuleb Silverilt uurida. Loodame, et tal on ikka võimalust seda kunagi kusagil üritusel kanda. Loodetavasti rõõmuga.

Leelo Kukk
Keskkonnaamet

METSSIGADE TÕHUSAMAKS KÜTTIMISEKS KINNITATI ERIMEETMED

Keskkonnaameti peadirektor kehtestas algavaks jahihooajaks metssigade küttimisele täpsemad juhised, samuti lubatakse aju- ja koerajahi pidamine metssigadele ka taudi leviku piirkondades.

Tuginedes Keskkonnaagentuuri soovitudele metssigade populatsiooni osas, kehtestas Keskkonnaamet taudi tõkestamiseks metssigade küttimismahu ning -struktuuri maakondade kaupa. Metssigade küttimismahu suurendamise eesmärgiks on tagada metssigade asurkonna arvukuse vähenemine, mis peab kaasa aitama taudi leviku tõkestamisele.

Keskkonnaameti kehtestatud limiidi alusel on jahipiirkondadel kohustus küttida 29 600 metssiga jahiaasta lõpuks 29. veebruariks 2016. Seejuures tuleb jälgida struktuuri, kus noorloomade osakaal kütitavate isendite seas on 60% ning emasloomade osakaal kütitavate vanaloomade ja kesikute seas 60%.

Selleks, et saada paremat ülevaadet metssigade populatsioonist piirkonniti, vajab Keskkonnaamet pidevat informatsiooni kütitud, seakatku surnud ning katku tunnustega jahiloata surmatud metssigade kohta, mistõttu tuleb jätkuvalt katkutoonides kütitud metssigadest teada anda. Jahipiirkondade kasutajatel on kohustus teavitada metssigade küttimisest (arv, sugu, vanusegrupp) iga kalendrikuu kümneks kuupäevaks Keskkonnaameti vastava regiooni jahinduse spetsialisti. Lisaks tuleb ka Veterinaar- ja Toiduametil teavitada Keskkonnaameti surnuna leitud või taudi tunnustega jahiloata surmatud metssigadest.

Kuna jahilukite lisaõõtmine mõjutab oluliselt metssigade arvukust, on vajalik taudi tõkestamiseks piirata ka metssigade lisaõõtmist ajavahemikus 1. oktoober kuni 30. aprill. Alates maist kuni oktoobrini on metssigade lisaõõtmine lubatud uluki tekitatud põllukahjude ennetamise ja vähendamise eesmärgil.

Metssigade peibutussööta tohib kasutada ilma ajalise piiranguta, kuna see aitab kaasa metssigade küttimisele varitsusjahil. Peibutussöötmisena käsitletakse varitsusjahti kõrgistmelt, kus söödakus tohib olla kuni 100 kg ning maas kuni 10 kg tera- ja/või kaunvilja, sealhulgas hernes või mais.

Lisaks muudeti juba varem jahieeskirja, millega lubatakse metsseale ajujahti pidada aasta ringi ning ka põrsaid küttida aasta ringi. Koerajahti lubatakse 1. oktoobrist 31. märtsini. Lõastamata jahikoeri aasta ringi metsseajahil kasutada endiselt ei lubata, sest suvisel poegimisperioodil valivad koerad agressiivse metssea asemel enamasti mõne nõrgema jahioobjekti, kelleks võib olla loom liigist, millele jahipidamine on keelatud. Analoogselt marutauditunnustega looma surmamisele lubatakse edaspidi surmata jahiloata ka ilmsete katku tunnustega (nt loidus, häiritud koordinatsioon, verevalumid nahal) metssiga, teavitades sellest veterinaararsti või järelevalveametnikku ja Keskkonnainspektsiooni. Kui jahiluba oli olemas, tuleb teavitada veterinaararsti või järelevalveametnikku.

Edaspidi on jahipiirkonna kasutaja ehk jahiselts kohustatud kehtiva jahitunnistuse alusel andma oma kinnisasjal jahti pidavale maaomanikule või tema määratud isikule (sarnaselt väikekulukite küttimisele) metssigade küttimiseks tasuta jahiloa. See võimaldab metssigade arvukuse reguleerimisse kaasata rohkem jahipiirkondadesse mittekuuluvaid jahimehi.

Jahiseaduse ja -eeskirja muudatused on kehtestatud ajutiselt kuniks olukord muutub.

Vaata lisainfot (s.h küttimismahu maakondlikku jaotust): www.envir.ee/et/sak; <http://keskkonnaamet.ee/keskkonnakaitse/hada> olukorrad/sak/

Berit-Helena Lamp

Keskkonnaministeeriumi kommunikatsiooni peaspetsialist

EHITISTE KONTROLLIST KARULA RAHVUSPARGIS

Juunikuus tegid Keskkonnainspektsiooni Võrumaa büroo inspektorid Karula rahvusparki Võrumaale jäävas osas plaanilist ehitusalast järelevalvet. Üle vaadati 95 hoonestatut kinnistut.

Lõplikke hinnanguid on veel pisut vara anda, aga rõõm oli tõdeda, et Karula rahvusparki elanikud on piirangutest teadlikud ja osanud ehitamisega seotud küsimustega pöörduda nii

kohaliku omavalitsuse kui ka Keskkonnaameti poole. Keskkonnainspektsiooni töö tegi raskeks pigem see, et mõnda ehitist ei olnud ehitisregistris või kui kohapeal selgus, et mõni vana hoone asus puude all ja ei olnud Maa-ameti ortofotodelt eeltöö käigus näha. Kohapealse kontrolli käigus vaatasime, kas tegu on aastakümneid samas kohas olnud ehitisega, uute ehitiste puhul kontrollisime lubade

olemasolu.

Ehitamisele seatud piirangud on ära toodud Karula rahvusparki kaitse-eeskirjas (piiranguvööndis ehitamist reguleerib §18 ja sihtkaitsevööndis ehitamist §12 ja §13, veekogudele rajamist §19). Lihtsamalt öeldes tohib piiranguvööndis olemasoleval hoonestusalal püstitada kuni 15m² suurusi ja 4m kõrgusi sõrestikkonstruksiooniga abihooneid ning alla 4m kõrgusi rajatisi. Põllumajandusmaale võib samuti rajada kuni 15m² suurusi ja 4 m kõrgusi põllumajandusotstarbega sõrestikkonstruksiooniga hooneid ja karjaaedu. Seda siis ilma kaitseala valitseja nõusolekuta. Suuremate, ehitisteatist või ehitusluba vajavate ehitiste puhul, tuleb kindlasti enne ehitama hakkamist esitada taotlus kohalikule omavalitsusele, kes esitab selle kooskõlastamiseks kaitseala valitsejale – Keskkonnaametile.

Piiranguvööndis on keelatud ka uue veekogu rajamine, välja arvatud talukompleksi juurde kuuluva kuni 0,1ha suuruse tiigi rajamine; kuni 1m sügavuse kahepaiksete kudemisveekogu rajamine ning üksikkraavi rajamine eluasema- maale Keskkonnaametiga kooskõlastatud kohas. Keelatud on ka veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, välja arvatud Keskkonna- ameti nõusolekul olemasolevate tiikide puhasta- misel, talukompleksi juures olevate kraavide

laiendamisel kuni 0,1ha suurus- teks tiikideks ja loodusliku veerežiimi taastamisel.

Tuletame meelde, et ehitusseadustiku järgi on ehitamine ehitise püstitamine, rajamine, paigaldamine, lammutamine ja muu ehitisega seonduv tegevus, mille tulemusel ehitise tekib või muutuvad selle füüsilised omadused. Ehitamine on ka pinnase või katendi ümber- paigutamine sellises ulatuses, millel on oluline püsiv mõju ümbritsevale keskkonnale ja funktsionaalne seos ehitisega.

Kahjuks puutub Keskkonnainspeksioon oma töös sageli kokku juhtumitega, kus enne tehakse midagi valmis ja siis üritatakse tehtut seadustama hakata. Nii toimides võib halvimal juhul ees oodata kopsakas rahatrahv ning kaitsenõudeid mitte järgides tuleb ehitise lammutada ja endine olukord taastada. Et seadusega mitte pahuksisse minna, tuleb ehitamisel ikka jätkuvalt järgida põhimõtet: üheksa korda mõõda, üks kord lõika.

Täname kõiki kohalikke elanikke, kes olid lahkesti nõus oma kinnistul paiknevate ehitiste kohta selgitusi jagama. Mitmel juhul lihtsustas see inspektorite tööd märgatavalt.

Kaisa Viira ja Kairi Männiste
Keskkonnainspeksioon

UUEST EHTUSSEADUSTIKUST

Alates 01.07.2015 kehtib uus ehitusseadustik ja planeerimisseadus. Uus seadusandlus on toonud muudatused ka ehitamist kavandades esitatavates dokumentides. Näiteks ei tule 20-60m² pindalaga ehitiste puhul enam taotleda kirjalikku nõusolekut, vaid esitada tuleb ehitusteatis.

Planeeritava ehitise projekteerimistingimuste määramisel on olulise tähtsusega valla üldplaneering, milles on määratud detailplaneeringu koostamise kohustusega alad ja juhud. Täpsemad tingimused tuleb küsida kohalikust omavalitsusest.

Kui muidu võib maaomanik ehitusteatis kohustusega ehitist püstitama hakata kümme päeva pärast kohalikule omavalitsusele ehitusteatis esitamist, siis kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis asuval maatükil tohib ehitamist alustada alles siis, kui selleks on saadud kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolek. Täpsemat infot selle kohta leiab Keskkonnaameti kodulehelt.

Palju kära ja segadust on viimasel ajal tekitanud

Ehitisregistrisse kandmata ehitised. Kas ja millised ehitised on ehitisregistrisse kantud, saab igaüks kontrollida internetiaadressilt: **www.ehr.ee**. Seal tuleb otsingulahtrisse sisestada oma majapidamise katastritunnus või aadress. Kui ehitise registris ei ole, tuleb kohalikule omavalitsusele esitada iga hoone kohta eraldi andmete esitamise teatis koos vajalike lisadega vastavalt sellele, kas tegu on eluruumidega või mitte. Teatisele palume lisada hoonete asukoha skeemi, mille saab välja trükkida Maa-ameti geoportaalist. Peale dokumentide esitamist kontrollib omavalitsus hoonete ehitamise seaduslikkust ning kannab need registrisse. Registrisse ei pea kandma alla 20 m² pindalaga ehitisi.

Ülalpool mainitud dokumentide vormid on leitavad internetiaadressilt www.ehr.ee klikkides esilehel kirjel „Teated“. Taotlused ja teatised saab esitada kas paber kandjal või elektrooniliselt kohalikule omavalitsusele. Kahjuks otse registrist sel aastal veel dokumente esitada ei saa.

Rain Ruusa
Karula valla vallavanem

HUNDI JA KOERA HÜBRIIDIDEST

Möödunud talvel kütiti Karula rahvuspargi lähistelt Antsla jahipiirkonnast neli looma, kelle välimus ja eluviis viitasid, et tegu võib olla hundi ja koera hübriididega. Kütitud loomadest üks oli täiskasvanud emane, kes oli ka kõige selgemate hundi tunnustega ning ülejäänud alla aasta vanused loomad. Kui välimuse järgi hinnates ei olnud ühegi isendi puhul tegemist puhastverd hundiga, siis hundi ja koera hübriididega võib põhimõtteliselt tegu olla küll. Seejuures ei pruugi hundi ja koera ristumine olla aset leidnud esimeses põlvkonnas, vaid juba kütitud täiskasvanud emasloom võis olla hübriid, kes oli uuesti ristunud koeraga. Ebatavalisele olukorrale viitab ka see, et küttimise hetkel oli emasel loomal kõhus üheksa loodet, mille arengustaadiumi järgi hinnates oleksid uued kutsikad pidanud sündima juba veebruaris-märtsis. Huntidel sünnivad kutsikad aga harilikult aprillis-mais. Kõigilt loomadelt võeti DNA proovid ning Tartu Ülikoolis läbi viidavad analüüsid peaksid nüüd lähiajal täpsemalt selgitama, kas tegemist on hübriididega ning kui jah, siis milline on nende hübriidiseerumisaste ja omavaheline sugulus.

Kuigi pikaajase aretuse tulemusena võivad erinevad koeratõud välimuselt ja ka käitumiselt olla hundist oluliselt erinevad, siis peetakse hunti (*Canis lupus*) ja koera (*Canis lupus familiaris*) endiselt samaks liigiks, kelle isendid annavad omavahelisel ristumisel sigimisvõimelisi järglasi. Looduses ei ole üldiselt huntide ja koerte hübriidiseerumine väga sage, kuid samas on see teema veel üsna vähe uuritud ning paremaid teadmisi võime saada alles kaasaegseid geneetilisi meetodeid kasutades. Üldiselt on leitud, et huntide ja koerte hübriidiseerumist soodustab hundipopulatsioonide killustumine. Tänapäeva huntide levialal vahelduvad paljudes piirkondades loodusmaastikud inimõjuliste aladega ning inimasustusega kaasneb üldjuhul ka suurem koerte hulk. Kui inimesed lasevad koertel looduses vabalt liikuda, siis on ka huntide ja koerte kontaktid võimalikud. Seejuures soodustab hübriidide teket veel intensiivne huntide küttimine, mis ühelt poolt vähendab üldist huntide asustustihedust ja seega ka sobiva kaaslaste leidmise tõenäosust ning teiselt poolt lõhub hundikarjade loomulikku struktuuri, mistõttu peab suur osa populatsioonist endale pidevalt uusi sigimispartnereid leidma. Euroopast on geneetiliselt tõestatud huntide ja koerte hübriidide leitudki just sellistest piirkondadest nagu Bulgaaria, Itaalia ja Ibeeria

poolsaar, kus huntide elupaik on tugevalt fragmenteerunud ja inimeste asustustihedus kõrge. Seejuures on huvitav, et hübriidiseerumine on sugude suhtes selgelt asümmeetriline – pea kõigil juhtudel on tegu emase hundi ning isase koeraga.

Eestis on hundi ja koera hübriidide leitud loodusest ühel jahihooajal ja ühest hundikarjast. Samuti on üks hübriidiseerumisjuhtum teada Lätist. Eesti hübriidide juhtum pärineb Läänemaalt Taebla jahipiirkonnast, kus 2008/2009.a. talvel kütiti ühest hundikarjast kokku kaheksa hunti. Nendest kaks vanemat looma olid hundid, kuid kuus vähem kui aasta vanust looma osutusid geneetiliste analüüside põhjal hübriidideks. Seejuures ei olnud kütitud huntidest kumbki kutsikate vanemad. Rohkem kinnitatud hübriidide leide Eestist seni teada ei ole, kuid osa kahtlaste isendite proove ootab veel täiendavaid analüüse. Samas on olnud mõned juhtumid, kus hundijahi käigus on kütitud hoopis vabalt metsas elavaid koeri.

Selle aasta jaanipäeva paiku tehtud raja-kaamera pilt Tagula küla kandis elavatest metsikutest koertest. Foto: Laatre jahiselts

Looduskaitsest seisukohast on hundi ja koera hübriidide tekkimine looduses selgelt ebasoovitav. Selle peamiseks põhjenduseks on, et hundil on olemas kõik vajalikud füüsilised ja käitumuslikud kohastumused looduses toimetulekuks, mis peaks tagama liigi säilimise pika aja vältel ja muutlikes keskkonnaoludes. Seejuures talub hunt nii meie kliimas ettetulevaid erinevaid ilmastikutingimusi kui saaklooma arvukuse kõikumisi. Kui hundipopulatsiooni kanduvad üle koerte geenid, siis võib see kaasa tuua soovimatuid tagajärgi. Nii võib suurendada isendite vastuvõtlikkus haigustele või muutuda nende käitumine, näiteks muutuda jooksuaeg või väheneda pelglikkus inimese

suhtes. Sellest lähtuvalt peaksid hübriidid üldjuhul saama puhtavereliste huntidega võrreldes looduses kehvemini hakkama ning koerte geenide levik populatsioonis peaks olema pärsitud. Samas tänapäeval, kui talved muutuvad pehmemaks ning näiteks lisatoidu kättesaadavus inimeste loodud söödakohtade näol on hea, siis võib juhtuda, et ka hübriidid saavad looduses edukalt hakkama. Kuna seejuures kasutavad nad huntidega sarnaseid

ressursse, siis „mahub“ loodusesse puhtaverelisi hunte selle võrra vähem ning siinsete looduslike oludega hästi kohastunud hundipopulatsiooni arvukus jääb väiksemaks. Seetõttu näeb ka praegu kehtiv suurkiskjate kaitse- ja ohjamiskava ette, et hundi ja koera hübriidide leviku tõkestamiseks tuleb hübriidset päritolu isendid loodusest eemaldada.

Raido Kont
Tartu Ülikooli zooloogia doktorant

KARULA ORHIDEED

Karula kuplite vahel võib kohata umbes pooli kolmekümne kuuest Eestis kasvavast orhideeliigist. Mis sellest, et nii mõnegi liigi puhul oleks õie ilu nautimiseks mõistlik luup appi võtta.

Näiteks üllatab aastakümneid Karula loodust imetledes orhideehuvilist ikka ja jälle midu üsna haruldane ainulehine soovalk, mis õitseb siin kord sambla sees vanal paadipõhjal järve veeres, siis aga sauna taga kuival põndakul. Lille nimi ütleb küll, et tegemist on sootaimega, kuid see on võimeline kasvama ka kuivemas kohas, püüdes ikka vaid segamatut kasvukohta leida.

Soos kasvavad orhideed ongi Karulas väga hästi esindatud. Siinsed väiksemad ja suuremad soolapid ning iseäranis järve-õõtsikud pakuvad kodu veel ka harilikule sookäpale, soo-neiuvaibale, soohilakale ja mitmele lillade õitega sõrmkäpaliigile. Soistes metsades kasvavad haruldased väike käopõll ning ka päris ilma roheliste lehtedeta kõdukoralljuur, mis vajab kogu oma elutsükli seente

Rohekas käoheel.

Foto: T.Kull

toitvat tuge. Koralljuurega on selles osas sarnane kuivemates metsades tihti leiduv seenlill — too aga pole orhidee.

Hilisõhtuti ja öösiti hurmavalt lõhnavad käokeeled ehk ööviulid on selleks aastaks juba ära õitsenud. Need toredad taimed leidsid mu koduniidul koha juba mõned aastad tagasi. Eesti kõige suurema õiega orhidee – kaunis kuldking on samuti Karulas esindatud, aga sellega aastaid tagasi kohtumiseks oli siiski Kalle Elleri abi vaja. Taim on siinkandis tõesti väga haruldane.

Suurem suvine õiterohkus hakkab selleks aastaks ümber saama, aga mustikate vahel võib veel õitsemas näha “keerdu läinud” valge õisikuga väikest roomavat öövilget, mida leidub Karulas palju. Siin-seal saab metsades veel õitsemas ka näha laialehist neiuvaipa. See orhidee on kaunis kõrgekasvuline, vahel küündivad varred koguni meetri kanti. Lille õisikudki on päris õiterohked oma rohekas-roosakas ilus.

Tiiu Kull
Küünimetsa

LAAGER KARULA KUPLITE VAHEL

Sel aastal toimus Karula rahvusparkis juba teist aastat järjest noorte looduskaitsete viiepäevane laager Junior Ranger, millest võtsid osa kuni kaheksateistkümneaastased loodushuvilised.

Junior Rangeri näol on tegemist üle-euroopalise programmiga, mille eesmärk on julgustada lapsi

juba noores eas loodust märkama ja austama. Laager leidis aset ka teistes Eesti rahvusparkides ning kokku osales noori looduskaitsejaid neis laagrites veidi üle saja. Meie laagris siin Karulas oli 21 last - kõik väga toredad ja õpihimulised noored, isegi kui seljataga oli raske päev täis metsas ringi hulkumist või teadmiste

omandamist.

Peale lõkkeõhtute ja ujumaskäimiste, nagu laagrites tavaliselt ikka, toimus selles laagris ka palju erinevaid loenguid looduse käekäigu kohta ning korraldati hulgaliselt praktilisi ülesandeid. Nende seas näiteks must-toonekure pesapaiga korrastamine ja vilepilli valmistamine. Meile käisid tarka juttu puhumas paljud oma ala spetsialistid, näiteks läksime Tarmo Evestusega hommikul linnulaulu kuulama ja koostasime Margit Turbiga samblaraamatut. Kolmandal laagripäeval tuli ette võtta suur matk läbi rahvuspargi. Nagu eelmiselgi suvel oli platsis Mats Meriste, kes julgustas meid enne Erna retkega võrreldavale teekonnale minekut sõnadega, mille mõtte saaks kokku võtta umbes nii: „Eelmisel aastal oli teil kaart ja GPS, aga nii on igav, nii et nüüd ei saa te kumbagi. Edu!“

Õnneks saime ikka poole matka pealt riistvara kätte ja jõudsime peaaegu ilma vahejuhtumiteta laagripaika, et järgmisel hommikul piltilusa ilma

ning suvesooja veega kolm tundi kanuus aega veeta ja Ähijärvele tagasi sõita. Samal õhtul küttis Tiia Trola meile uskumatu suitsusauna, kuhu igaüks oma viha kaasa tegi.

Laagri viimasel päeval valiti meie seast üks, kes esindaks Eestit järgmisel aastal rahvusvahelises laagris Euroopas. Selleks õnnelikuks osutus Maris Turb. Peale seda lõpetati koosviibimine diplomite kättejagamise ning paljude-paljude hüvastijähtudega ja lubadustega järgmisel aastal naasta.

Selle laagri võlu peitub lihtsuses – lapsed tulevad siia, sest nad naudivad Junior Rangeri kogemust. Inimesed on elurõõmu täis ja kõik võtavad üritusest nii palju kui võtta saab. Minu jaoks on see laager kindlasti saanud iga-aastaseks traditsiooniks ja ma ei suuda järgmist laagrit ära oodata.

Anni Peegel
Lüllemäe põhikooli 8. klass

TAGANTJÄRELE KÄSITÖÖPÄEVAST JA SIMMANIST

11. juulil toimus Ähijärvel rahvuspargi keskusel iga-aastane käsitööpäev. Sel aastal õppisime pIRRUKORVI valmistamist ning lapsed harjutasid kätt ja loovust laevukeste meisterdamisel. Päeva jooksul jagas oma teadmisi ja õpetas töövõtteid meister Viktor Jäär. PIRRUKORVIDE valmistamine on tegelikult talvine töö, sest pIRRUD ei tohi enne korvi tegemist ära kuivada ja kõige parem on pirde tõmmata värskelt langetatud puust. Kõige keerulisem ja olulisem on sobiva pIRRUPUU valimine. MÄND peab olema hästi laasunud, et oleks võimalikult vähe oksakohti - kasvanud ikka metsas, mitte lagedal. Puu koor võiks olla pigem sile ja kindlasti on veel teisigi õpetusi, mille järgi pIRRUPUUD valida. Väliste tunnuste järgi võib teatud puu hästi sobida, aga lõplik sobivus selgub alles paku lõhestamisel. Kui ikka ei lõhestu, siis häid pIRDE sellest ei saa. PIRRUD tõmmatakse maltspuidu osast ja käsitööpäeval said kõik ka seda tööd proovida. Nii mõnigi sai pIRRUKORVI põhja teha oma tõmmatud pIRDDEST. Korvipunumise osa on selle töö juures arvatavasti kõige kergem ning hoopis suuremat tarkust ja osavust nõuab õige puu valimine ning pIRDDE tõmbamine.

Samal ajal, kui täiskasvanud korve meisterdasid, oli hulk lapsi Tiia Trola juhendamisel ametis laevukeste ehitamisega. Paari tunni jooksul valmis korralik laevastik, mis tänaseks on kindlasti juba kaugele purjetanud. See annab lootust, et ehk jõuame tulevikus ka ühest puust

PIRRUKORVIDE õPITUBA.

Foto: L.Laanemets

tahatud ruhi ehitamiseni, mis oli Edela-Võrumaal tarvitusel veel 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses.

Ähijärve simman oli seekord varasematest aastatest natuke erinev. Vihma kartuses algas õhtu rahvuspargi külastuskeskuses, kus Celia, Meelika ja Rolf oma pillide ja lauluga sobiva meeleolu löid. Väga tublid olid kohalikud lapsed, kes oma pillimänguga esinesid. Tänu nende juhendajatele näeme loodetavasti ka järgnevatel simmanitel laste etteasteid. Õhtu jooksul ilm selgines ja simman jätkus Ähijärve kaldal ja tantsulaval, nagu igal aastal. Täname Liivia Trollat maistva pudru eest ja kõiki teisi perenaisi, kes pidulaua oma roogadega katsid.

Liina Laanemets
Keskonnaameti kultuuripärandi spetsialist

Karula rahvuspargi keskus kutsub külla!

Laupäeval, 12. septembril algusega kell 11.00 matkame keskusest Mäekonnu torni (4 km), tutvustame keskuse püsinäitust ning meisterdame looduslikest materjalidest kaarte. Kaasa oma piknikukott ja jook! Osalemine on tasuta. Oma tulekust anna teada helen.kivisild@keskkonnaamet.ee või telefonil 525 1552. Üritust toetab SA Keskkonnainvesteeringute Keskus

16.-17. septembril toimuvad külakiige ehituse õppepäevad Veskimäel, Mähkli külas, Antsla vallas. Ehitustöid juhendab ja oma kogemusi jagab kohalik mees Uno Roht. Esimesel päeval kõneleb Marju Kõivupuuga ka kiikumise seotud tavadest. Õppepäevad algavad kell 11.00. Osalemissoovist palume teada anda e-posti teel: liina.laanemets@keskkonnaamet.ee või telefonil: 5698 7103. Osalemine on tasuta!

21.-22. septembril toimuvad maakivist vundamendi taastamise õppepäevad Andsi talus, Mähkli külas, Antsla vallas. Juhendajaks on kogenud ehitusmeister Rainis Kägo Põlvamaalt. Ühiselt taastatakse maakivisein vanal keldril, meister õpetab ka kivilõhkumist. Õpe toimub mõlemal päeval kell 10.00-17.00. Osalemissoovist palume teada anda e-posti teel: liina.laanemets@keskkonnaamet.ee või telefonil: 5698 7103. Osalemine on tasuta ning kohtade arv on piiratud!

TARUPETTÄI

KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT

Täname kõiki autoreid ja kaasamõtlejaid!

Infoleht ootab avaldamiseks artikleid / arvamusi kohalikelt elanikelt. Kirjatükid palume saata e-kirjaga Helen.Kivisild@keskkonnaamet.ee või paberil Ähijärve keskusesse.

Tarupettäi koostajad: Helen Kivisild, Olivia Till, Põim Kama
Toimetaja: Põim Kama
Küljendaja: Olivia Till
Trükkija: Ecoprint AS

Karula rahvuspargi infoleht "Tarupettäi" on trükitud keskkonnasertifikaatidega trükipaberile looduslike vaikude ja õlide baasil valmistatud trükivärvidega.

RMK Karula teabepunkt on avatud 15. maist 15. sept. E-P 10-18

Address: Ähijärve küla, Antsla vald, 66420 Võrumaa

Telefon: 782 8350

Keskkonnaamet:

Maahoolduse spetsialist

Jan Ruukel tel.:5340 8012

Looduskasutuse spetsialist

Henno Peegel tel.: 516 1479

Keskkonnahariduse spetsialist

Helen Kivisild tel.: 525 1552

Kultuuripärandi spetsialist

Liina Laanemets

tel.: 5698 7103

Metsanduse juhtivspetsialist

Tiina Jüris tel.:510 9316

Jahinduse spetsialist

Margo Tannik tel.: 516 0148

Riigimetsa Majandamise

Keskus (RMK):

RMK loodusvaht

Mati Urbanik tel.:529 0388

RMK teabespetsialist

Kaidi Jõesalu tel.:5304 3504

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

Infoleht "Tarupettäi" on välja antud Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus toetusel.

Lehe väljaandmist on toetanud:

Antsla Vallavalistus

Karula Vallavalitsus

MTÜ Karula Hoiu Ühing